

Ցիշեմ եւ զնորահնարն Խնձորեւ, զոր նոյն-պէս կ'անգիտանայ Հ. Ալիշան ի թ. 1075. «Խնձորեւ, նոր բառահաւաք մի նշանակած է. անծանօթ է իսկութիւնն»: Զայս բառ յարմարած է ձամճեան յիւր իտ, - Գաղց - Հայ.. ՏՃԿ. Բանարանին իտ. Matricale, գլ. Matricaire բուսցն. եւ ի բառն Tanaceto, գլ. Tanaisie, կը դրէ դարձեալ ձամճեան. «Խոտ ինչ նման Խնձորենց»: Խնձորեւ է ի բառիցն Խնչ (արդանդի) եւ Դեղ»:]

ԻՒ. 1443. «Կողուկ, գլ. Morelle կամ Vomiquier»:

= Տես ի համարն ԺԷ: ուղեղն է Խոշու, գլ. Pore-épic:

ԻՒ. 1473. «Կոյշ? Անծանօթ անուն մի եւ նիւթ, որոյ նօյնանիշ յօյն ըստ բառից Գաւլիենու է ուրիշ անծանօթ մի, Գարեւէ?» —

1526. «Կոյշ թերեւս Կոյշնէ» (թ. 1473). — 1571. «Կոյշ: Տեսակ մի կարծրակեղեւ Գդմոյ. Թ. Սու Գաւադունի... Հաւանօրէն նոյն են եւ Կոյշ եւ Կուշ, որք յիշուեցան (թ. 1473, 1526), իբրեւ գինուց աման»: Եւ ի Շալակին, յերես 679, թ. 1473. «Կոյշ. Գալիենու Լաւ օրինակ մի զուգէ այս բառու ընդ Դարեւէ, որ թուի ար. Զարտքեն ձին կամ որդն, որոյ համոր Ամիրտ. Կըսէ, թէ Հայք Կուշ Կոչեն: Եթէ զԴադիրէ ուղեղին է Դարիրէ, միթէ Կոյշն ալ կարծելին չէ» Կոյշ:

= ՈՎ կարծէր թէ յետ երկարօրէն գրելց ի Հայկական բառաքննութեան, երեսք 117—119, թէ Կոյշ սխալ բառ է եւ սխալ նշանակութիւն առած ի մեր արդի բառարանս, իբր գլ. Diarrhée (տես ի Ռոշքեանն, Նոր Հայկը, Զախջախեանի Հայ.-Իտ., Առձեռն. եւ յաւել՝ «Cacasangue, թանձք, Կոյշը. Ճամճեան, բոդ. Իտ.-Գաղց.-Հայ.-Տաճկ»: — «Գան սփառեսի. թանձ. Կոյշ. որովայնածութիւնն. Պօզած»). ովկ կարծէր որ յետ ցուցանելոյ թէ Կոյշ կամ Կուշ է ուղեղ ընթերցուածն եւ կը նշանակէ տեսակ մի որդն, ի բոլղել հնդետասան ամաց Հրատարակութեան բառաքնութեանն» Հ. Ալիշան դարձեալ Կոյշ պիտի կարդր, եւ բուսոց մէջ պիտի դասակարգէր զայն իբրեւ Գդում, եւ հազիւ ի Շալակին՝ երկրայանք, պիտի մտարերէր Կուշ ընթեռնուլ եւ ձմի կամ որդն իմանալ: Ըսած էի ի բառաքննութեանս որ արաբերէն լեզուի մէջ որսնելու է Դարեւէ, Դարանրէն կամ Զարտին. Պտի ապա արաբերէն Զէրրոն ի բառագիր Պօզածեանի, արաբերէն իմաստութեան զգածումէն զուրկ ես եւ այս

որ եւ թուրքերէն կը կօչէ զայն գառազ պէօնէնէ [գլ. Cantharide, եթէ չեմ սխալիր]: Կայ արաբերէն եւ ճիւ-լ, որ կը յիշեցնէ զիւ-լ բայց ճիւ-լ թուի կոյագնդիւ, գլ. Escarbot, գէորգ կը դրէ. «Սերիննիւրուն, Բզէզ որ գոյանայ յաղբիւս, եւ է ձմի իմն սեւաւ. Թուրքերէն Տօնուղուն պէօնէնէ, եւ արաբերէն ճիւ-լ»:

(Հարաւանիւն)

ԲԱՄԱԿՈՒՄՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Հարաւանիւն-Բիւն-)

բազմանձիւն:

138. Ոսկեբերանի Սաղմասի Մեկնութեան նորագիւտ թարգմանութեան հատակուտուներուն մէջ կան քանի մը նոր բառեր, զորոնք հրատարակիչը՝ Ակինեան մեկնած է (Հանդէս Ամսորեայ 1917/18, էջ 27—30): Այս բառերուն մէջն է նաև «Բաղմանիւն լինիմ» ասութիւնը. «Միւսն ասէ գարծեալ եթէ վարձք են պատուղն որովայնի. եւ զայս ասէ վարձս ընկալիին բաղմանիւն լինին զի եթէ ի բնութեան գործին: Մթին այս հատուածին նոտրագիրը Ակինեան կը բացարէ այսպէս. «Բաղմանիւն լինիմ» յուն. ընթաւութիւն, բաղմանիւն բարեզարդ զաւակաց հայր ըլլալ. «Ուրիշ տեղ չէ գործածուած» (Հանդ. Ամս., անդ, էջ 27): Մեկնութեան գէմ առարկութիւն չունիմ, միայն խնդրական բառս պիտի ուղիւ ուղղել ու ընթեռնուլ «Բաղմանիւն լինին», որքան ալ ուրիշ տեղ չէ գործածուած բառս, սակայն ծանօթ է «աճուն» ածանցը իբրեւ «աճեցողն», տես Ագ աթ. «բայսք աճունն», էջ 331 եւ Եփրեմ «Սափորն եւ սրուակն աճեցուցին» որ ինչ արկեալ էր ի նոսա. եւ եղեն արմատը գնայունը եւ աճունն, Ա, էջ 435, մինչդեռ «աճին», պիտի նշանակէր «մոխիր»:

բաժ:

139. «Թուի ինձ եթէ բաժ իցես ի զգայութեան իմաստութեան եւ վասն այնորիկ արհամար-հես վեստումն իմն, Ակայաբ. Ա. Ի գնատիսսի (տպ. Ակնետիկ 1861), էջ 145. դասական այս կան ձեւ տալ նոտրագիր բառին՝ ուղղելով «աճ-թոժ» (= աճմասն, օտար, հեռի). «Ինծի կը թուի իմաստութեան զգածումէն զուրկ ես եւ այս

պատճառաւ իմ խոստումն կ'արհամարհես,,: Գա-
սական մատենագրութեան մէջ — որչափ ինծի
ծանօթ է — միայն անգամ մը գործածուած առ-
բուժ բառին երկրորդ վկայութիւնը կ'ունենանք
մեր այս սրբագրական փորձովը. հմտու տեսի ես
եւ այժմ եւս ծուխ ելանէր եւ զերկիր ի հրց
ածիւնացեալ, աւետ յամենայն պաղոց եւ յամե-
նայն խոնաւ գոյութենէ,,. Վկայար. Պի ո վնի
(Հրտրկ. Սրապեան, WZKM. 1914), էջ 382 =
Ամօւրօն (Gebhardt, Archiv für slavi-
sche Philologie XVIII, էջ 160. տեսիմ սիւ-
թեր հայ բառագրութեան,, էջ 47): Մաշթոցեան
դարաշընի անընդմիջապէս յաջորդող յունամոլ
մատենագրութիւնը լայնօրէն կիրարկած է ան-
բաժն, կը յիշեմ միայն Փիլոն եւ Իրենէսս,
որինակները յսն համեմատութիւններով տես Կո-
նիքիր, The age of the old Armenian ver-
sion of Irenaeus, Յուլարձան, էջ 197.

Բերք:

140. «Զի թէ այն լինէր եւ որդանցն բեր+
րդիւնի եւ բազումք զԱսուած քամահեալ (ի լուս.
ուսուած + համարեալ) հակառակեցան, զի՞նչ արդեւք
» լինէր՝ թէ այն կայր մեայր,, Ոսկեր,, Մեկն.
Մաթ. Բ, էջ 527—528, որովհետեւ յսն բնա-
դիրն ունի հոս պարզապէս չաւ օշալիշաւ ո դ շ ա-
թեան այս ընթերցուածն փոխելու է եւ կարդալու
այսպէս. «Եւ որդանցն աղբեր + բղանին. այլազդ
» բեր+ի այս իմաստով գործածութիւնը շատ
կասկածելի է դասական հայերէնի մէջ: Թէ որբան
ստէպ ու սովորական է վանկերու անկումը մատե-
նագրութիւններու մէջ՝ օրինակները յաճախած
ենք և բիւթեալ» բառին տակ:

Բիբլ:

141. «Պշուցեալք են աչք սրտի եւ ձեմին
հաւճին բէբէ+ լսելեաց՝ տեսանել գիտել գքնու-
թիւն եւ ոչ հասանեն յամենայն բովանդա-
կութիւնն», Զգաւն, էջ 363. ասորին ունի
» թէ բառական «տունք լսելեաց» ինչպէս նկատած
է Bert, wörtlich: „den Häusern des Ge-
hörs“, Aphraates Homilien / Texte und
Untersuchungen zur Geschichte der alt-
christlichen Literatur, herausg. von Geb-
hardt und Harnack III, էջ 238. իսկ
հայր առած է յամ լսւագոյն եւս յած =
pupilla oculi (Brockelmann, Lex. syr.,

էջ 33) եւ թարգմանած սխալմամբ “բէբէ+” փո-
խանակ գնելու պարզապէս “լսելեք”:

զամնազիւո լինիմ:

142. «Պատահած բարդութեան առաջին
առարրը “բէբէ+” նոյն իսկ ընտանի “ժամ” բառն է,,.
Անդրիկեան հաստատելու համար այս իր կար-
ծիքը յառաջ կը ըերէ “բահորդ” եւ “բաժա-
նորդ”, “տուժիք” եւ “տուժանօք”, այս ժամ ար-
մատը յերեւան կու դայ նաեւ անդամ, ժամ մի,
ժամն է ասութիւններուն մէջ. ուստի բառիս
բուն իմաստը կ'ըլլայ ժամանակ գտնելու եւ այս
կը հաստատուի բուզանդան այս խօսքէն “ապա
խաւսել սկսան այլ ընկերի եւ ասեն. զի՞նչ է այս
որ ի սուդ մտեալ եմք, թշնամիք այսու ժամնէի-ո-
լինին = թշնամիներ ասով ժամանակ կը գտնեն,
դարձեալ հոս պիտի արշաւեն թշնամիները (Բազ-
մավէպ 1907, էջ 368—369). այս մեկնութեամբ
Անդրիկեան բառս կը համեմատէ զամանակ,
զաման զաման ձեւերուն հետո Ո՛քան
արժեք կրնայ ունենալ այս ստուգաբանութիւնը
չեմ զիտեր, սակայն “ժամնէի-ո-լինի” ասութեան
գասական մատենագրութեան մէջ խաղացած շատ
կնճռուս դերը աչքի առջեւ պարզելով՝ այնքան
հեշտ չէ ժամանակ գտնելու մեկնութեամբ ինդիքը
վերջացած նկատել: Աւելի համոզիչ կը թուի
թիրեաք եանի տեսութիւնը. “ժամ” (= զն-
գամ), կը նշանակէ հետու ուղին եւ այս իմաս-
տով գործածուած է մատենագրութիւններու մէջ
այս կամ “ժամ” գտանեմ,, այս ձեւին կապելու
է նաեւ. “ժամ + ան պէտք” ոճը սոտն առ սոտն, հետ
շէտէ, քայլ առ քայլ» իմաստով (Արիահայ
Բառարան, էջ 110—111): Այս մեկնութեամբ,
որ յեցած է առաւելապէս Հübschmannի
ճոխութեան վրայ, Arm. Gramm., էջ 126, կար-
ծեմ աւելի կը լուսաբանուի “ժամնէի-ո-լինիմ” ի
իմաստը. ես հոս յառաջ կը բերեմ Ոսկերե-
րանի գործերէն քանի մը կարեւոր օրինակներ
միայն, որոնք կը յուսամ թէ բաւականէն աւելի
կը հաստատեն թիրեաք եանի կարծիքը. “Ժէ
կը հաստատեն թիրեաք եանի անհնակ անհնա-
միայն թշնամանիք էին, այլ եւ տանջանիք անհնա-
միայն եւ նմա ժամնէիք ինչ ու լինէինց, Ոսկեր,,
ըինք եւ նմա ժամնէիք ինչ ու լինէինց, Ոսկեր,,
էջ 156, “Ես եւ զմարմինն եւս տաց ի ձեռու
եւ ոչ կարացեն ժամնէիք լինելու, անդ, էջ 172,
”թէպէտ եւ զիւացն իսկ զարութիւն շարժեսցի,
սակայն ոչ ինչ կարացեն ժամնէիք լինելու, անդ,
էջ 334, “զի մի՛ ինչ ժամնէիք լինիցի ցանկութիւնն
էջ 353, “չիք ոք որ կարիցէ ժամնէիք լինելու,
անդ, էջ 355, “ոչ ոք կարէ ի նմա ինչ զամագիտ
լինելու, անդ, էջ 411, “եւ մեք զայնպիսի զէնս

զգեցրուք . . . զզաւրաւսրն, յորում ոչ կարիցէ համարէտ լինել թշնամին, անդ, էջ 448, “անմարմին զաւրութեանցն զի՞արդ դամադէտ լինիցիմքն, Ոսկեբ., Մեկն. Մաթ. Ա, էջ 137 (տես Թ. ու ռ. նեան, Հատընտիր ընթերցուածք, Ա., էջ 71), “լինիցի ինչ քեզ այնուհետեւ դամադէտ հուրն, անդ, էջ 167, “եւ այնու կարծէր (սատանայ) դամադէտ լինելու, անդ, էջ 191, “ուր չիցէ ինչ որ դամադէտ կարիցէ լինելու, անդ, էջ 331, “որում ոչ միայն ցեց, այլ եւ ոչ մահ կարիցէ դամադէտ լինելու”, անդ, էջ 377 (տես Գարագաւշեան, Հատընտիրք, էջ 185), “ոչինչ դամադէտ լինիցին, անդ, Բ, էջ 502, “եթէ բնութեան բոնութիւն չկարիցէ դամադէտ լինելու, անդ, էջ 508, “չկարիցեն դամադէտ լինելու, անդ, էջ 523, “քանզի եւ այնմ ինչ դամադէտ չկարէին լինելու, անդ, էջ 596, “ոչ ինչ կարեն դամադէտ լինել բարեխաւագն, անդ, էջ 740, “յօրժամ չկարիցէ ոք ինչ մեղ դամադէտ լինելու” . Ոսկեբ., Մեկն. Պաւղ. Ա, էջ 172, “անհնարաւոր չարիք, զի ոչ բժշկութեամբքն ոք դամադէտ կարիցէ լինելու”, անդ, էջ 216, “որպէս թէ կարող ինչ լինիցի դամադէտ լինել նեղութեան նոցան, անդ, էջ 373 (Մատենադարանիս թ. A ձեռագիրը կը կարդայ “կամադէտութիւն”, թղ. 158թ, այս մասին հմմատ թիրեաքեանի իշխարհաբար “կամաց կամաց, բացատրութեան մասին տուած ուշագրաւ ծանօթազրութիւնը, Արիահայ Բաւարան, էջ 111), “չկարացին լինել դամադէտուն, անդ, էջ 388, “չկարէ ինչ դամադէտ լինելու, անդ, էջ 397, “չկարէ ոք դամադէտ լինել, անդ, էջ 487 (որ Ոսկեբ., Մեկն. Մաթ. Գ. կը կարդացուի “դամադէտուն”, էջ 432), “վահան որում չե հնար ամենեւին դամադէտ լինելու, անդ, էջ 491, “մի ինչ իւիք ոք լինիցի դամադէտուն, անդ, էջ 502, “նմա թէ դամադէտ ինչ լինիցիմքն, անդ, էջ 506, “ի հոգեւոր սէրն այսպիսի ինչ դամադէտուն չկարէ լինելու, անդ, էջ 528, “եւ առ քեզ չինչ դամադէտ Աստուծոյ երկիւղն, անդ, էջ 620, “չկարիցէ ինչ նմա դամադէտ լինելու, անդ, Բ, էջ 477, այնտեղ դարձեալ “իւ կարիցէ դամադէտ լինելու” եւ այլն: Այս օրինակներու մէջ չկայ հատ մը, որուն կարելի ըլլայ մերձեցընել, “ժամանակ գանելու իմաստը, մինչ “կոռուսն դանել, ոտք գնելու տեղ դանելու նշանակութեամբ շատ շատերը կրնան առանց դժուարութեան մեկնուիլ:

զամագուանեմ:

143. Նախորդ թիւի տակ յառաջ բերուած “դամադէտ կամ” “դամադէտուն” ասութիւնը թօյլ կու

տայ ինծի Մարութայի “հաստատեցաւ իբրեւ զադամանդ, որ կարծը եւ հաստ է քան զվէմն ամենայն, յօրում ոչինչ գաճափանէն ուռնաւորք ամենայն եւ մրձաւորք, (Սովերք, թ., էջ 121) հատուածին նոտրագիրն ալ մերձեցընելու սովորական ընթերցումին, որ է “դամադէտուն” . համեմատէ միշտ եւ ամէն տեղ “ոտք խեցգետնոյն ոչ կարեն դամադէտ լուղորդ եւ ի սեպ պատեանս զեռնոյն, Վեցօրեայք, էջ 143 - 144, “ոչինչ կարացին դամ եւ մուտ դտանելու”, Ոսկեբ., Մեկն. Ես., էջ 77, “այսպիսի զաւրութիւն ետ մեղ Աստուած, օրում ոչինչ կարէ դամ դտանել չարութիւննոցան, անդ, էջ 138: Երկու զատ բառերու վիպամբ իրարու կցումը շատ ստէպ է գրչագիրներու մէջ, տեսանք վերը օրինակ մը “տմենադործ”, եւ գեռ առիթ պիտի ունենանք տեսնելու ուրիշ նման դէպքեր:

գժդմիմ:

144. “Երկիր շարժելովն եւ լուսաւորք խաւարելովն եւ աւդէն դժունելովն եւ քսամնելով, Եղնիկ, էջ 16. վնենետիկեան տպագրութեան ներկայացուցած այս ընթերցուածին փոխարէն Զմւանիոյ օրինակն ունի “դժդնելովն ընթերցուածը, զոր շատ իրաւամբ իրեւու ընտրելագոյն մատնանշած է Գալէմքեարեան (տես Schmid, Wider die Sekten, 1900, էջ 26). Վկայութիւններով ալ հաստատելու համար ընտրութիւնն այս ձեւին՝ յառաջ կը բերեմ Եւագրէն հետեւեալ հատուածները. “յայնմ ժամանակի մի ի նորա նախանձ չարակնութեանն հայեցեալ դժդնելու (ի? դժդնելուն) , էջ 88, “զի սիրոյն է երկայնամուութիւն եւ ոչ սիրոյն զայրանալ մարդու դժդնելուն (ի: օր. դժդնունելուն) , էջ 77. այսպէս “դժդնունելուն” կամ “դժդնունելուն” էր արդեօք սկզբնաբար “մի զնորհրդոցն զդժամանէուն (էջ 99), որ է օրինակի մէջ եղած է արդէն “դժդնունամին մերն, էջ 220 (Բ. օր. դժդնունուն), տես նաեւ “յայնը վերայ սրտի մասուք Անտիոքոս դժդնեցու, ի գութ դարձաւ արտասուեացու, Բ. Մակար. Գ, 37 եւ “իսկ նաև դժդնուն (ՏԻԸ) զայրացեալք վասն այսորիկ որդիքն կանէն աւելի զօրեղ եւ ջնջելու “դժդնելուն ընթերցուածը ոչ միայն Եղնիկի այս տեղէն, այլ նաեւ “որ միշտ խաւարին եւ դժդնունոյն էր ոի նոտրատիպը 257 էջն (աւզդ “դժդնունոյն”), եւ թ. ու ռ. եանի նախընտրած, Հատ. Ընթ. Բ, էջ 205.

մի ի նորա նախանձ շարակնութեան հայեցեալ
է ժամանակից նախադասութեանէն, որուն ուղիղ ձեւը
ունի արդէն վերը յառաջ բերուած եւագրեան
հատուածը. Թոռոնեան հետեւած է մատենա-
դարանիս թիւ 276 ձեռագրին, որ է օրինակին
հետ կ'ենթադրեն միեւնոյն մայր գաղափարը, տես
Սարգիս եանի եւագրի գործոց յառաջաբանը,
կը ճշգ:

qhq:

antijuribus:

146. “Πει αψαρέεν αχω απωτελεστοι ετοι οφρε
καιουσι Σασποιαδε τε ηζηηρβην ήτερ θεωτερετοι απ-
νησια, οργιξο έτει απωηγ έθετε βινακηθεγηγ ή ηνησια έτει
χηναγηγηγ ένητη ηνησια, Θεοι αιτην, έχ 298, Anto-
nelli ήτε γερη βινακηθανέεν οι ήτε θωρηθιανέε-
impbebit eos Spiritu suo (Opera S. Iacobi
Episcopi Nisibeni, έχ 379). μανηρη βινακηθηη
ακηγηη ηνηη οασ ρανι οαο, et Spiritus eius
in eis habitavit (Graffin, Pat. syr. I, έχ 829).
καιηγηη Μετηνετοι ή αιτη ηνηηθηη, ήηη βινακηη φη-

պակ համարելու բնաւ հիմ չկայ. ես կը կարծեմ
թէ հօս խնդրական սրա-մորէմ ու ուռէ աղերս
շունի սովորական սրա-մորէմ (=ժաղովեմ) բային
հետ, այլ ուղղակի փոխառութիւն մըն է ասորի
բնագրին. տուած քա բային, habitavit, versatus
է այլն (Brockelmann, Lex. syr., էջ 253), որ է “բնակեցաւ” Փոխառութեան
օրէնքին համար հմտէ յառա, հայ. “Գումորու”
յա = “Գումու”, Զդաւնի, այսուհետեւ Սեգօր (Սեգօր)
ընթերցուածը (Graffin, անդ, էջ 608), որ
հայերէնի շրջուած է “ԾՈՐ”, էջ 338, այս
օրէնքի մասին տես Fränkel, Die aramäischen
Fremdwörter im Arabischen, էջ 95, 150,
151. այս համեմատութիւններու հետ կապ չունի.
անտարակոյս “ԵՐԱՐՈՒ” = յաշ, տես Հիւբելան
(Arm. Gramm., էջ 306), մաս հարաբեկան
für syr. *awārā* zu erwarten. Der Hinweis auf
andere ähnliche Fälle hilft nicht weiter. ակ-
նարկուած նման գէպքերն են *abtar* եւ պրո. *kaf-*
tär, հայ. “ՔՈՒՄՈՐՅ”, եւ *յոյն*. էշչառա (ZDMG,
XLVI, էջ 239–240, *Sաշեան*, Առութա-
սիրութիւնը հայերէն փոխառեալ բառից, էջ 25):

qDqnhu:

147. «ՈՇ ի կաքաւս էրեւեցի եւ ոչ ընդ
երգ» քաղցունս բերկեսցին, Ասկեր., Մեկն.
Պատշ.Ա., էջ 894, որ նյոյնպէս տառական կրկնուած
է Ասկեր., Մեկն. Մտժ. զ., էջ 191. աչքի
առջեւ ունենալով յոյն բնագրին բնթերցուածը,
նյոյնպէս մէջ բերուած հատուածիս «բերկեսցի»
բայլ՝ սոտրագիր խնդրականը կ'ուղղեմ եւ կը
կարգամ «Երեւեցի», որ «գուրգուրալ» իմաստը
տուող «Երեւեցին բոլորովին» տարբեր նշանակու-
թիւն ունի բնականաբար. հմտու այս իմաստով
միայն «փափկանաս, գրէիս, ծիծաղիս, զուարձա-
նաս», Ասկեր., Մեկն. Մտժ. Ա., էջ 38—39.
«Որ էրեցն եւ անձնդիւրն իցեւ, կենդանւոյն մե-
ռեալ է... մի գրէւեցուատ աստեն, զի անդ էրեւեցին,
որ արդարեւ գրէւեցին է եւ ճշմարիտ փափկու-
թիւն էն, Ասկեր., Մեկն. Պատշ. Ա., էջ 116.
«տես որչափ էրեւել փափկացաւ մեծատունն»:
Ն Փրեմ., Բ., էջ 161. «Էրեւել փափկանամք մեք
իւց» անդ նորան, անդ, էջ 287. եւ անդ գար-
ձեալ «իսկ զիսրայէլացին Աստուած խորհրդով
առցէր եւ գրէեր զնոսան, էջ 230.

ap21hp:

148. “Ո՞վ ոք կայցէ այնպէս թշուառական,
որ կամաւ այնչափ գործո (տպ, երը) գործիցէ եւ
անձամբ զանձն ծանակ առնիցէ եւ բնդ հրապա-

բակս գոչել շըջել մերկ խայտառակ կնաւ եւ որդ-
տովք հանդերձ, հող ի զլուխ եւ մոխիր զիրջեա-+
շըջեսցի, Ասկեբ., Մեկն. Պաւղ. Բ, Էջ 504.
կայ ընթերցուածս նաեւ ՀԲ.ի մէջ, ուր դիտել
կը արուի թէ յոյնն ունի լոկ “մոխիր ցանեալո”
(Ա, Էջ 588), իսկ Զախարիսեան կը մեկնէ
cenci, sacco կամ cilicio. Ես կը կարծեմ թէ
հոս ալ վրիպակի մը առջեւն ենք ու կը բաղձամ
կարդալ զիրէլու-+ շըջեսցի, ինչպէս այլուր գոր-
ծածած է թարգմանիչը. “ի գրէլու պատեալ, երի-
թացեալ”, Ա, Էջ 210, որուն կը ձայնակցի նաեւ
Մատթէի Մեկնութեան թարգմանիչը. “Եւ չհա-
մարիս զամենայն երեւելիս քան գրէլու մուրողին
վատթարագոյնն, Ա, Էջ 178.

የኢትዮጵያ

149. “Եւ արդ չեր պարտ նոցա, որ անդ
դեկտեմբեր նստիցին, ծիծաղել, այլ արտասուել եւ
յոդուց հանել դառնութեամբ, Ուկեբ., Մեկն.
Մաթ. Բ., էջ 569. յոյն բնագիրն ունի պարզապես
խաջոյացնուց, որ “նստիլ, էն զատ կը նշանակե
նաեւ “դեգերիլո. Հայ թարգմանիչը հետեւաբար
յօյն մէկ բառը հայերէնի վերածած է “դեկտեմբեր
նստիցին, որ յետոյ ենթարկուած է դրչագիր-
ներու մէջ պատահած շատ ոովորական վանկերու
անկումին: Հոյ յառաջ կը բերեմ քանի մը նման
երեւոյթներ. “ասացան, Մաթ. Ե., 38, Մոռ
կուայի աւետարանը ունի “ացան”, նոյնպէս “աւ-
էն”, Մաթ. Ղ., 34 նոյն ձեռագիրը կը կարդայ
“պէն”, գարձեալ “ժողովաւն”, Մարկ. Ա., 33, նոյն
ձեռագրին մէջ կը փոխուի Կըլլայ “Ճողովաւն”
(Macleer, Le texte arménien de l'évan-
gile d'après Matthieu et Marc, Paris 1919,
էջ 4—5), “մի ոք անյառառ զերեսսն համարեցից”
Սերեր., էջ 84, որ կը սրբագրուի “անյառառ”
“անս զարութիւն զիարդ իշունենէն, անդ, էջ 149
(որ լատ. թարգմանութեան հրատարակութեան
մէջ կը գրուի “իշունենէն”, էջ 306), հրատա-
րակիչը իրաւամբ կը սրբագրէ “կուրացանցնէն”
Ագաթ., էջ 466, ճառու “յանձիաբոյնէն” վանկե
մը անկումով և օրինակի մէջ կ'եղծանի “յանձ-
նոյնան”, “զի յայտ են իրը” եթէ “առնշանաւ էլ
հառայիցն նորան, Եփրեմ., Բ., էջ 141, “
յօրինակին եղած է “առանաւն”, գարձեալ յօրինա-
կին լաւալին եղած է նախնական “ընտրեցին նոցս
շառայան”, ուղիղ ընթերցուածը, անդ, էջ 293

ԵՒԱԿԱՆ:

150. “Եւ ի թլփատութեան անդ իւրեանց
երկիր պագանէին կոսց պատկերաց, դից դիւակա-

Նաց, Զգաւն, էջ 208, Antonelliի բնագիրը
ունի “դից դի-սկանց”, էջ 296, զոր կը թարգմանէ
adorabant imagines idolorum et simulacra
diaboli. իսկ ասորի բնագիրը կը կարդայ պար-
զապէս Առաջ յօձել շչած = պաշտէին զկուռու
բազումն (Graffin, Pat. syr. I, էջ 480),
ուրեմն այս ընթերցուածով կարելի չէ սրբագրու-
թիւն մը փարձել, բայց աչքի առջեւ ունենա-
լով նոյն ճառին “երկիր պագանեն կռոց պատ-
կերաց՝ բազում դից դի-սկանց ընթերցուածը”
էջ 216 (ասորին դարձեալ միեւնոյն բառերով
Առաջ յօձել շչած, էջ 497), ինչպէս նաեւ
Եփրեմի “ոչ լինի մեղ այլ պաշտաւն դից դի-
սկանց նոյնաձեւ տեղեկը (այս մասին հմմտէ Վար-
դանեան, Գասական մանր բնագիրներ եւ ձե-
ռագրական համեմատութիւններ, Ա, էջ 49)՝
Զգաւնի խնդրոյ նիւթ բառը կը սրբագրեմ ու
կը կարդամ “երկիր պագանէին կռոց պատկերաց”
դից դի-սկանց:

ԵՐԿՈՒՅԵԱԼ:

151. “Եւ իբրեւ եկն ժամանակ նորա յա-
ւուրցն երիշ-շեռլ թափեցան (տպ. նոհիցան) աղիքն
որովայնիւն հանդերձ եւ մեռաւ նա յախտ չար-
շարանաց իւրօց, Նորագիւտ թ. Մնաց. իԱ, 19.
Աճառ. եան կը գրէ Առաջին համեմատութեամբ
երիշ-շեռլ ձեւը պատռելու իմաստ մը կը թուի ըն-
ծայել. բայց թէ միւսներուն համեմատութիւնը
եւ թէ մանաւանդ ձեռադրին վիճակը (ըստ ձեռա-
դրին երիշ-շեռլ բառին վրայ կայ ջնջիչ նշան) կը
ցուցընեն թէ սխալ գրչութիւն մ'է այն: Խա-
լաթեան կ'ուզէ առաջ երիշ-ց, առանց եւ-
վերջաւորութեան վրայ խօսելու: Այս ետալը, ինչ-
պէս եւ եօթանասնից “յերկուս աւուրս ելու ձեւը
կը ցուցընեն թէ նորագիւտին այս սխալ գրչու-
թիւնը պէտք է սրբադրել յառաջ երիշ-ց եւ լու-
նոհիցան”, (Հայ. նոր բառեր նորագիւտ մնացոր-
դաց գրոց մէջ, էջ 13): Շատ մտացի է Աճա-
ռ. եանի այս գիտողութիւնը, կը կարծեմ սակայն
թէ այս հատուածը լաւագոյն կ'ըլլար կարդալ
“յաւուրց երիշ-ց եւ թափեցաւն եւ այլն, հմատէ
եօթանասնից թարգմանութեան ընթերցուածը
“յերկուս աւուրս եւ որովայն նորա հանդերձ ախ-
տիւն”, “եւ”, ձեւը թէ որբան փոխուած եղած է
“եւ”՝ համեմատելու է միայն Նորայր, Բառա-
քնութիւն, էջ 55—56:

bonyne;

152. “Երիսու” դասական ձեւը ժամանակի
բնթացքին ենթարկուած է ինչպէս “Երիսու” (տես

Բառաքնական գիտողութիւններ, թ., էջ 84), նյոյնպէս «Երիսուն» (տես Եփրեմ, թ., էջ 133, Զգաւան, էջ 123 եւ Յերոնիմ., էջ 74—75) ձեւերու. այս կերպ գրութիւնը սակայն իբրև վեպակ նկատելու շէ հետեւեալ յառաջբերութիւններու մէջ, ուր մըքան ալ «Երիսուն» ուղղականը «Երիսուն», ին ալ ուղղականի երեւոյթ մը տայ, սակայն եւ այնպէս պէտք է վերջինը միշտ դործիական նկատել եւ ուղղել «Երիսուն»՝ «Երիսուն» իսկ զաւրէննոն ոչ միայն միով իւիք, այլ եւ Երիսուն եւ Երիսուն (տպ. Երիսուն) աւրինակաւք կատարեաց, Ոսկեբար, Մեկն. Մտթ. Ա, էջ 241. «Կա եւ լաւ իսկ իցէ, Երիսուն եւ Երիսուն (տպ. Երիսուն) որ զԱստուծոց աւրէննոն պահիցեն, մատուցանել զաղաւթմնու անդ, էջ 283. «Երիսուն եւ Երիսուն (տպ. Երիսուն) բանիք զկենարար կրաւնսն տնկէն, անդ, թ., էջ 523, տես այսպէս ուղղղ գրուած «Երիսուն» եւ Երիսուն քակէ միշտ զհակառակութիւննոն, անդ, էջ 605. «ուր վկայեաց սուրբն Գայիանէ Երիսուն ընկերաւքն... ուր վկայեաց սուրբն Հոսիփիմէ երեսուն եւ Երիսուն ընկերաւքն», Ագաթ., էջ 384. Վերջին ստորագրին դէմ թէ ունին «երեսուն եւ Երիսուն» ա՝ «Երիսուն», մօրինակին է որ կը ներկայացընէ «Երիսուն» քերականօրէն ուղղղ ընթերցուած մը. դարձեալ անդ, էջ 395. «ուր վկայեաց սանականն Հոսիփիմէ երեսուն եւ Երիսուն ընկերաւքն» է որինակին մէջ կը չարափոխուի «երեսուն եւ Երիսուն», մինչ թածօք հաստատուն կը բռնեն «երեսուն եւ Երիսուն ընկերաւքն»՝ իսկ քանի մը տող վար» ուր վկայեաց Գայիանէ... Երիսուն ընկերաւքն»՝ թօ կը կարդան «Երիսուն», իսկ մօրին Երիսուն են. «իբրեւ եկին մաւտ եղեն ի գետն Եփրատ իբրեւ ձիոյ արշաւանաւք Երիսուն», անդ, էջ 423. ան կը կարդան «Երիսուն»՝ «Եւ մանաւանդ Երիսուն բռնաւոր կարեաւքն» Ոսկեբար, Մեկն. Մտթ. Բ, էջ 517. «զնոսա որ Երիսուն կարեւորաւք պայծառագոյն էին ի հնութմ, անդ, գ., էջ 5 եւ դործիական հոլով գոյական՝ «մատուցեալ Երիսուն» ի նոցանէն, անդ, էջ 45 եւ այն՝ ինչպէս մէջ բերուած վկայութիւններէն կը տեսնուի «Երիսուն» թուական ածականը երեւմն կը համաձայնի իր գոյականին հետ եւ երեւմն ոչ. այս երեւոյթէն մօլորած անտարակօյս մը ընդօրինակիչները «Երիսուն» գործիականը կարծած են ուղղական ու կողքին կցուած «Երիսուն» նախնական դործիականը փոխած ու եղծած են «Երիսուն»:

quīsuij:

153. “Անորոշ ու կառկածելի բառ մը ան-
տարակյա, զոր ՀԲ. մեկնած է “ազգ իրաց, տե-
սակ, ժամն. “Ֆի գոյի նորա արձաթ եւ ոոկի...”

մի գտցի սոկոյ կամ արծաթոյ շնչով առ ումեք,
բուզ, էջ 102, որուն կը կցէ ՀԲ. նաեւ Ճ. Ք. +
Բ. հետաքրքրական տեղիքը. Նահապետ ուն
է որ առաջարկած է շնչովը ուղղել եւ կարդալ
շնչով, զօր սակայն չի հաւնիր Գ-Մ իր Մի
քանի նոր ուղղագրութիւններ Փաւստոսի Բուզան-
դացոյ մասին յօդուածին մէջ, Բաղմավէպ 1917,
էջ 6-8, եւ կ'առաջարկէ աներկիւղ՝ “+անուն-
ընթերցուածը, անդ, էջ 8, ընթերցուած մը, որ
գլուխ դորձոց կրնայ անուանուիլ... իսեղմ Գ-Մ
չի զիտեր անգամ թէ որ դարու մատենագրին որ
դարէն բառ մը կ'ընծայէ: Մինչ դասական մատե-
նագրութեան սիրահարները կը ճգնին “ոզի ի
բախ”, և պրելու զտելու ժամանակի ընթացքին
մէջ մոտած աղտերը ու բնագիրները իրենց նախկին
անաղարտ ձեւին վերածել կը ջնանան, անդին
գրչի մէկ հարուածով, անպատրաստ ու անկոչ
գրողներու շնորհիւ անինայ կը խանդարուին ու
կ'աղճատուին դասական խեղճ բնագիրներ. տեղն է
առաջ իրեմիսայի հետ “զիարդ շացաւ ոսկին,

(卷之二十一)

ԱՐԵՎԱՆԱԽՈՍԿԱՆ

Դ. Ա. Միտուն ագրուսաներգերու. Նիւ-Յօռք 1919:

ԳՐԲՈՒԿ մըն է, ուր “երկիւղածօրէն հաւաքուած ու գուսանօրէն պատմերգուած,, են հինգ աւանդավէպեր: Երկուքը՝ “Արեւամարտը” եւ “Հրեշէն ձին,, արձակօրէն պատմերգուած են, իսկ “Պսկեխոստը”,, “Վըէն ու Զին,, եւ “Մհէլ”,, և մասնեն չափի սահմանին մէջ:

Կ. Սիտալը աւանդավեպեր պատմելու նոր
ձեւ մըն է որ կը բերէ մեղի: Մինչդեռ “կարօ
սաւչ”՝ “Մոկաց Միրզա», եւ ուրիշ աւանդա-
վեպեր աշքի կիյնան իրենց նիւթի եւ տոհմիկ
լեզուին համար, հոս, Սիտալի այս գործի մէջ,
Ընթերցողը կամայ ակամայ կը վազէ լեզուի եւ
չքեղ պատկերներու ետեւէ, մոռացութեան
տալով յաճախ նիւթը: Գեղաբուեստորէն գրի
որոնուած այս աւանդավեպերը շատ քիչ ժողո-
ված է առաջնահանդիսական աշխատանքներու ունին:

Վըդական բառեր եւ դարձում կ լինի այսպիս ու այսպիս է համարել կատարեալ գլուխ-գլուխոց մը, ուր թէ սիւթը, թէ